

PRELATUS KAZIMIERAS STEPONAS ŠAULYS

PARENGĖ DONATAS TYTUVAS

1918 m. vasario 16 d. kartu su kitais Lietuvos Tarybos nariais Lietuvos Nepriklausomybės Aktą pasirašė ir keturi dvasininkai, tarp kurių buvo ir Kazimieras Steponas Šaulys. Jis – vienas iškiliausių XX a. pradžios lietuvių tautinio, politinio ir socialinio atgimimo veikėjų. Skleisdamas krikščioniškąsias vertybes, K. S. Šaulys daug nusipelnė Katalikų bažnyčiai. Prisdėjo jis ir prie lietuviškosios inteligentijos ugdymo, akademinio jaunimo, moksleivių auklėjimo bei švietimo.

Prelatas, Lietuvos Nepriklausomybės Akto signataras Kazimieras Steponas Šaulys. Fotoreprodukcija iš RKIC archyvo

Gimė Kazimieras Steponas Šaulys 1872 m. sausio 28 d. Stemplių kaime (Švėkšnos vlsč., Šilutės r.). Skaityti, rašyti pramoko namuose. Nuo 1882 m. mokėsi Švėkšnos pradinėje mokykloje, vėliau (1886–1890) – Palangos progimnazijoje. Studijavo Kauno kunigų seminarijoje (1890–1895) ir Petrapilio dvasinėje akademijoje (1895–1899). Petrapilyje jis 1897 m. jis gavo teologijos, o 1899 m. bažnytinės teisės magistro laipsnį. Tų pačių metų birželio 29 d. K. S. Šaulys Kaune buvo įšventintas į kunigus. Vėliau jis papildomai dar mokėsi Varšuvoje – 1907 m. čia lankė sociologijos kursą.

Studijų metais jo didžiausi autoritetai buvo Jonas Mačiulis-Maironis, Juozas Tumas-Vaižgantas, Adomas Dambrauskas-Jakštas, Kazimieras Pakalniškis-Dėdė Atanasas.

1899–1901 m. K. S. Šaulys buvo Panevėžio šv. Petro ir Povilo bažnyčios vikaras, 1901–1903 m. – Panevėžio realinės gimnazijos kapelionas, Panevėžio mergaičių progimnazijos kapelionas, 1906–1922 m. – Kauno kunigų seminarijos bažnytinės teisės, moralinės teologijos ir visuomenės mokslų bei sociologijos (nuo 1907 m.) dėstytojas.

Stropus ir pareigingas seminaristas, greitai sulaukė pripažinimo ir kaip dvasininkas. 1911–1920 m. jis jau ėjo Žemaičių vyskupo

sekretoriaus pareigas, o 1916 m. buvo paskirtas Žemaičių vyskupijos kapitulos kanauninku, kiek vėliau – kancleriu. 1926 m. jam patikėtos Kauno arkivyskupo metropolito J. Skvirecko vikaro pareigos, o dar po metų suteiktas garbingas Popiežiaus rūmų prelato titulas. 1932 m. K. S. Šaulys buvo išrinktas Kauno arkivyskupijos prelatu, pakeltas Kauno bazilikos arkidiakonu ir metropolijos kapitulos prelatų dekanu, o vėliau jam suteiktas ir apaštališkojo protonotaro garbės vardas.

K. S. Šaulys aktyviai dalyvavo Krikščionių demokratų partijos veikloje, 1922 m. buvo išrinktas jos Centro Komiteto nariu.

1922–1940 m. ir 1940–1944 m. K. S. Šaulys buvo Lietuvos (nuo 1930 m. – Vytauto Didžiojo) universiteto Teologijos-filosofijos fakulteto docentas, vėliau – profesorius, Bažnytinės teisės katedros vedėjas.

Dideli jo nuopelnai visuomenei. K. S. Šaulio rūpesčiu Panevėžyje buvo įkurta „Saulės“ švietimo draugija, labdaros draugija beglobiams žmonėms remti, „Motinėls“ draugija neturtingiems gabiems, mokslo siekiantiems jaunuoliams padėti (K. S. Šaulys 1907–1914, 1920–1932 m. dalyvavo šios draugijos veikloje,

(Nukelta į 18 p.)

(Atkelta iš 17 p.)

buvo jos išdininkas, kurį laiką ėjo ir sekretoriaus pareigas).

1918 m. dr. J. Šliūpo, kuris buvo įkūręs Lietuvos Raudonąjį kryžių, K. S. Šaulį pakvietė įsijungti į šios organizacijos veiklą. K. S. Šaulys neatsisakė, tapo vienu iš aktyviausių jos narių ir buvo išrinktas į Vyriausiąją valdybą. Vokiečių okupacinei valdžiai Lietuvos Raudonojo kryžiaus veiklą sustabdžius, K. S. Šaulys įkūrė Lietuvos Savitarpio pagalbos organizaciją ir 1941–1944 m. buvo šios organizacijos tarybos vicepirmininkas. Dalyvavo jis ir Lietuvos valstybės archeologijos komisijos (1919–1934) veikloje.

Nuo 1906 m. K. S. Šaulys dėstė Kauno kunigų seminarijoje. Jo iniciatyva šioje seminarijoje buvo pradėti dėstyti visuomenės mokslo ir sociologijos kursai. K. S. Šaulys parengė metodinius pagrindus šiems kursams – parašė ir išleido šių disciplinų vadovėlius („Krikščioniškoji demokratija“, 1906; „Demokratija ir krikščionys demokratai enciklikų prasme“, 1907), knygas „Socialistai ir mūsų socialieji reikalai“ (1907) „Sociologija“ (1920), „Vedusiųjų dingimas ir naujos jungtuvės“ (1922), „Kanoniškojo proceso teisė“ (1927).

Tuo pat metu jis aktyviai bendradarbiavo ir spaudoje. Daug K. S. Šaulio publikacijų tarpukario metais paskelbta leidiniuose „Draugija“ ir „Tiesos kelias“, „Viltis“, „Apžvalga Žemaičių ir Lietuvos“, „Dziennik Wileński“, „Przegląd katolicki“.

K. S. Šaulys dalyvavo 1917 m. įvykusioje Lietuvių konferencijoje, buvo išrinktas į Lietuvos Tarybą ir 1918 m. vasario 16 d. kartu su kitais tarybos nariais pasirašė Lietuvos Nepriklausomybės Aktą.

1920 m. K. S. Šaulys buvo išrinktas į Steigiamąjį Seimą (vadinamąją Konstitucinę asamblėją), dirbo Konstitucinėje komisijoje, pasisakė už tai, kad 1922 m. priimtoje nuolatinėje valstybės Konstitucijoje būtų įtvirtintos nuostatos, jog Lietuvoje yra demokratinė ir krikščioniška santvarka. Steigiamajam Seimui baigiant darbą, K. S. Šaulys nutarė iš politikos pasitraukti ir atsidėti darbui universitete, seminarijoje bei arkivyskupijos administracijoje.

Baigiantis Antrajam pasauliniam karui, 1944-ųjų vasarą, vengdamas galimų represijų, kaip ir daugelis kitų aukštųjų katalikų bažnyčios veikėjų K. S. Šaulys pasitraukė į Vakarus. Iš pradžių gyveno Vokietijoje, vėliau – Šveicarijoje.

Mirė Kazimieras Steponas Šaulys 1964 m. gegužės 9 d. Luganoje (Šveicarija). 1964 m. leidinyje „Pasaulio lietuvis“ (Nr. 7–8) išspausdintame K. S. Šauliui skirtame nekrologe rašoma, kad Anapilin jis išėjo Tėvynės ilgesio kankinamas, bet nepraradęs vilties, kad Lietuva vėl prisikels laisvam, nepriklausomam gyvenimui. Iš pradžių jis buvo palaidotas Pambio-Noranco kaimelio kapinėse netoli Lugano. 1968 m. K. S. Šaulio palaikai perkelti į Vereno kapines Romoje.

LITERATŪRA:

1. Vaidevutis-Lapelis P., *Prelatas Kazimieras Šaulys*. Bostonas: Darbininkas, 1949, p. 67.
2. Liekis A., *Signatarai. Vasario 16*. Vilnius: Džiugas, 1996, p. 407.
3. Bartkutė A. V., „Kazimieras Steponas Šaulys“, interneto leidinys „Lituanistika“, interneto prieiga http://www.lituanistika.lt/DB_Iskilus/Straipsniai/27.htm (žr. 2009-05-03).

JONAS SMILGEVIČIUS – ekonomistas iš Plungės krašto

PARENGĖ KAZIMIERAS PRUŠINSKAS

Lietuvos Nepriklausomybės Akto signataras, iškilus tarpukario ekonomistas, bankininkas, daugelio akcinių bendrovių steigėjas ir dalininkas, visuomenės veikėjas, spaudos bendradarbis Jonas Smilgevičius gimė 1870 m. vasario 12 d. Šonių kaimo (Alsėdžių vlsč. Telšių apskr.) bajorų šeimoje. Iš pradžių mokėsi namuose, o nuo 1893 m. – Mintaujos (dab. Jelgava, Latvija) ir Liepojos gimnazijose. Studijoms pasirinko ekonomiką. Vienerius metus mokėsi Karaliaučiaus, vėliau – Berlyno universitete (iki 1899 m.). Vokietijoje užmezgė ryšius su žymiais ano meto lietuvių puoselėtojais J. Sauerweinu, V. Bruožiu ir kt. Lietuviškos spaudos lotyniškais rašmenimis draudimo laikotarpiu jis ir pats rašė straipsnius Lietuvoje draudžiamiems leidiniams. Vienoje iš svarbiausių ano meto jo publikacijų buvo pasakojama apie 1886 m. sugriautą Kestaičių bažnyčią. Ši tema jam buvo labai svarbi, nes Kestaičiai, kaip ir Šoniai, yra netoli Alsėdžių. Duomenis apie šios bažnyčios istoriją ir Kestaičiuose įvykusią tragediją, kuri daug kuo primena Kražių bažnyčios gynimą, jis buvo surinkęs dar mokydamasis gimnazijoje. J. Smilgevičiaus straipsnis apie Kestaičius buvo paskelbtas 1904 m. laikraštyje „Vienybė lietuvninkų“ (JAV). Spaudos draudimo laikotarpiu jis bendradarbiavo ir laikraščiuose „Varpas“, o po spaudos draudimo panaikinimo – ir „Vilniaus žiniose“ (pirmajame dienraštyje, kuris buvo leidžiamas lietuvių kalba). Savo straipsnius dažniausiai pasirašinėdavo slapyvardžiais.

1907 m. J. Smilgevičius tapo Lietuvių mokslo draugijos nariu.

Ekonomisto karjerą po studijų pradėjo Peterburge (čia jis dirbo trejus metus). Vėliau kurį laiką buvo Žemės ūkio ministerijos inspektorius, vadovavo Nobelio prekybos įmonių filialui Varšuvoje. Dirbdamas Lenkijoje, priklausė Varšuvos lietuvių draugijai.

Į Lietuvą gyventi persikėlė apie 1912 metus. Tuo laikotarpiu jis glaudžiai bendradarbiavo su Jonu Basanavičiumi. Suvedė juos ne tik politiniai, visuomeniniai, bet ir ūkiniai reikalai: bankrutavus Vilniuje veikusiai Petro Vileišio geležies dirbinių gamyklai, J. Smilgevičius ir J. Basanavičius, pritraukę būrį kitų bendraminčių, įkūrė bendrovę, kuri buvo pajėgi nupirkti P. Vileišio įmonę. Nupirko, pertvarkė ir pavadino „Vilija“. Čia buvo gaminami žemės ūkio padargai. Įmonė veikė iki 1918 metų. „Vilijos“ savininkų bendrovės pirmininku tuo laikotarpiu dirbo J. Smilgevičius. 1913 m. jis daug kuo prisidėjo steigiant Vilniaus lietuvių kredito draugiją.

J. Smilgevičius buvo vienas iš pažangiausių tarpukario Lietuvos ūkininkų. Dabartinio Kelmės rajono teritorijoje nusipirkęs iki to laiko rašytojos Šatrijos Raganos (Marijos Pečkauskaitės, kuri Užventį įamžino savo apysakose „Sename dvare“ ir „Viktutė“) tėvams Stanislavai ir Anuprui Pečkauskams priklausiusį, stipriai nugyventą